

kontekstu, a čine je dva teksta kojima autori iznose i komentiraju rezultate provedenog empirijskog istraživanja (I. Cifrić: "Seosko stanovništvo i ekološke vrijednosti"; B. Čulig: "Idealno društvo i ekološka svijest").

Četvrto poglavlje **Ekološko obrazovanje** sadrži radove o općim problemima ekološkog odgoja i obrazovanja (M. Stan-ković: "Odgoj, obrazovanje i ekološki problemi"), te o aktualnoj zastupljenosti ekoloških sadržaja u nastavnim programima osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja (V. Turković: "Ekološke teme u obrazovanju"). Također se problematizira odnos znanja (obrazovanja) i razvijanja ekološke svijesti (S. Bogdanović: "Obrazovanje i ekološka s(a)vijest"), te ekološkog obrazovanja i svakodnevnog življenja (F. Kritovac: "Ekološka edukacija i svakodnevnica").

U posljednjem petom poglavlju, pod naslovom **Ideologija i ekologija**, nalazimo tekst A. Milardovića u kojem autor prezentira i razmatra politički ideologijski spektar u ekopokretu (na primjeru Njemačke).

Zbornik zaključuje abecedni popis članaka koji se bave socijalno-ekološkim temama objavljenih u razdoblju od 1970. do 1987. u osamnaest časopisa s područja bivše Jugoslavije (priredila J. Logožar i S. Mihelj).

Niz tekstova prezentiranih u **Ekološkim dilemama** proširuje sklop tema socijalnoekološke problematike (prisutnih u prethodno objavljenom zborniku **Društvo i ekološka kriza**), te različitošću teorijskih i metodologijskih pristupa zastupljenih u njima svjedoči o traganju za najprimjerenijim, u kontekstu razvitka discipline koja se sve više etablira i u nas.

Tomislav Smerić

Ivan Cifrić (ur.)

U SUSRET EKOLOŠKOM DRUŠTVU

Zbornik radova

Sociološko društvo Hrvatske, Zagreb, 1990, 207 str.

U susret ekološkom društvu predstavlja treći u nizu zbornika radova nastalih u sklopu rada na projektu "Ekološki aspekti društvenog razvoja" Zavoda za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Autorski prilozi u zborniku podijeljeni su konceptijski u dvije skupine. U prvom dijelu pod naslovom **Teorijski prostori** nalaze se tekstovi koji se bave određenim teorijskim aspektima socijalnoekološke problematike. Razmatraju se: jedan povijesni primjer odnosa prirode i društva, sredstvima socijalne ekologije kao duhovnoznanstvene discipline (O. Žunec: "Neki ekološki aspekti socijalnih institucija minojskog društva na Kreti"), pretpostavke dovođenja u odnos ekologije i tehnologije unutar sociologije (B. Despot: "Problem odnosa ekologije i tehnologije"), društveni aspekti upotrebe energije (O. Čaldarović: "Kriza energije i društvena teorija"), te se propituju mogućnosti i pretpostavke promjene smjera razvitka od industrijskog ka ekološkom društvu (I. Cifrić: "Promjena smjera – industrijsko i ekološko društvo").

Drugi dio zbornika, pod naslovom **Prostori djelovanja**, sadrži članke koji problematiziraju ulogu i zadatke socijalne ekologije pri artikulaciji poželjne ekološke strategije, odnosno politike (V. Lay: "Ekološke koncepcije i prakse aktera u privrednoj i društvenoj sferi"), te neke aspekte informiranja i komuniciranja o ekološkim i prostornim problemima, koje je sastavnim dijelom programske strategije zaštite i unapređenja okoline (F. Kritovac: "Informiranje i komuniciranje

o ekološkim i prostornim problemima"). Također su promotreni i problemi starih urbanih jezgri (I. Rogić: "Stare urbane jezgre: povijesno središte — investicijska periferija"), aktualna pitanja odgoja s obzirom na zaštitu i unapređivanje životne okoline (V. Uzelac: "Odgoj i zaštita životne okoline"), a prezentirani su i neki od ekoloških problema Zagreba, kao što su zagađenost zraka, problem vodoopskrbe i dr. (V. Turković: "Ekološki problemi na području grada Zagreba").

"Prilog bibliografiji iz socijalne ekologije" (priredio T. Murati), koji osim građe sakupljene iz tridesetak časopisa sadrži i popis neperiodičnih publikacija (knjiga i sl.) tiskanih u nas proteklih dvadeset godina i nastavak je one objavljene u **Ekološkim dilemama** (1988), zaključuje zbornik.

Na kraju istaknimo da se u prilogima koji čine taj zbornik, riječima priređivača, "ne analizira niti "tehnologija" prijelaza u ekološko društvo niti se operacionalizira to društvo". Ali se, na osnovi zajedničke kritičke pozicije suradnika na projektu, "govori o sadašnjosti i potrebi njezine promjene u smjeru ekološkog društva".

Tomislav Smerić

Felix Guattari

LES TROIS ÉCOLOGIES

Editions Gallée, Pariz, 1989, 73 str.

Felix Guattari, jedan od najmarkantnijih predstavnika francuskog "poststrukturalističkog kruga" i, zajedno s Gillesom Deleuseom, autor poznate knjige **Anti — Edip**, piše tu inspirativnu knjižicu jer se osjeća intelektualno i moralno pozvanim da ukaže na moguće putove prevladavanja "prijetećih ekoloških neravnoteža". Njegova se refleksija stoga kreće na dva paralelna plana. Na jednom se sabiru empirijski uvidi u ekološku zbi-

lju, a na drugom se pak ocrtavaju projekтивne ideje za jedno novo "ekološko iskustvo":

Slika suvremene ekološke zbilje krajnje je zabrinjavajuća. Planeta Zemlja prolazi kroz razdoblje intenzivnih znanstveno-tehničkih preobrazbi koje, prema mnogim svojim rezultatima, dovode u opasnost opstanak samog života na zemaljskoj površini. Paralelno s tim, individualni i kolektivni oblici ljudskog život kreću se u smjeru sve veće izopačenosti. Odnos subjektivnosti prema izvanjskom (socijalnom, životinjskom, biljnom, kozmičkom) svijetu zapao je u svojevrsnu "imploziju i regresivnu infantilizaciju". Političke i izvršne instance suvremenih društava pokazuju se posve nesposobnim da tu problematiku obuhvate u cjelini njezinih implikacija. One su, doduše, odnedavno djelomice shvatile najvidljivije opasnosti za prirodnu okolinu naših društava, ali njihovo se bavljenje tim opasnostima, općenito uzevši, svodi na područje "industrijskih šteta". Njihovo mišljenje, dakle, kreće se isključivo u tehnokratskoj perspektivi. Kamo se god okrenemo nailazimo na drastičan paradoks: s jedne strane kontinuiran razvitak znanstveno — tehničkih sredstava koja potencijalno mogu razriješiti ekološku problematiku i uravnotežiti "društveno korisne aktivnosti" na površini planete", a na drugoj strani nesposobnost "organiziranih društvenih snaga i postojećih subjektivnih formacija" da ta sredstva upotrijebe i učine ih djelatnim. Takozvani postindustrijski kapitalizam prerastao je zapravo u *integrirani suvremeni kapitalizam* koji mijenja svoja poprišta moći. Iz područja proizvodnje dobara i usluga ta se moć sve više pomiče prema "strukturama koje proizvode znakove, sintaksu i subjektivnost i koje na taj način kontroliraju medije, javnost, sondaže, svakodnevne životne obrasce itd." Ta kontrola semiotičko-medijske sfere očituje se na svim razinama suvremenosti: